

Intervenció arqueològica a la Rambla, 106

CODI M.H.C.B. 101/07

Barcelona, el Barcelonès

Del 17 al 25 de setembre de 2007

actium

Miquel Gea i Bullich

Mataró, 22 d'octubre de 2007

SUMARI

1.	SITUACIÓ	3
2.	MARC GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC	3
3.	CONTEXT HISTÒRIC I ARQUEOLÒGIC	4
3.1.	Notícies històriques.....	4
3.2.	Antecedents arqueològics.....	6
4.	MOTIVACIÓ I OBJECTIUS	6
5.	FONAMENTS DE DRET	7
6.	TREBALLS REALITZATS	7
7.	METODOLOGIA.....	7
8.	RESULTATS DE LA INTERVENCIÓ	7
9.	LLISTAT D'UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES	9
10.	CONCLUSIONS.....	10
11.	BIBLIOGRAFIA	10

ANNEX 1. DOCUMENTACIÓ ADMINISTRATIVA

ANNEX 2. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

ANNEX 3. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

ANNEX 4. INVENTARI DE MATERIALS ARQUEOLÒGICS

FITXA TÈCNICA

Lloc de la intervenció	La Rambla,106
Població i comarca	Barcelona, el Barcelonès
Coordenades UTM	X=430894/ Y=4581757 / Z=7,8
Promoció	PEÑA FERNÁNDEZ, JUAN CB
Execució intervenció	Actium Patrimoni Cultural, SL
Direcció tècnica	Miquel Gea Bullich
Tipus d'intervenció	Preventiva
Activitat autoritzada	Excavació arqueològica
Dates autoritzades	17- 28 de setembre de 2007
Dates d'execució	17 - 25 de setembre de 2007
Codi del MHCB	101/07
Paraules clau	La Rambla rebaix estrats d'aportació al·luvial
Resum	La propietat de l'edifici situat a La Rambla número 106 havia d'efectuar, en el marc de la rehabilitació integral de la finca, un rebaix al soterrani per tal de deixar-lo al mateix nivell, atès que la part del soterrani que es trobava a tocar del carrer d'En Roca se situava a una cota més elevada que la resta. La realització d'aquest rebaix no ha permès documentar restes de caràcter arqueològic, només estrats d'aportació al·luvial.

1. SITUACIÓ

La intervenció s'ha dut a terme al subsòl de la finca situada al núm. 106 de la Rambla de Sant Josep, de Barcelona, en el districte de Ciutat Vella.

2. MARC GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC

L'actual configuració de la comarca del Barcelonès és el resultat d'una voluntat racional per tal de no deixar la ciutat de Barcelona aïllada en el moment de la repartició comarcal del país. Aquest aïllament, de fet, s'havia accentuat després de que s'anessin annexionant, entre els anys 1897 i 1921, tota una sèrie de poblacions que envoltaven la ciutat comtal: Sant Martí de Provençals, Sant Andreu de Palomar, Horta, Gràcia, Sant Gervasi de Cassoles, Sarrià, les Corts de Sarrià i Sants.

Així doncs, la creació de la comarca del barcelonès va servir per aglutinar, juntament amb la ciutat comtal, una sèrie de pobles que, de fet, atenent exclusivament a la morfologia del territori, seria més lògic que formessin part de les comarques limítrofes. Seria el cas, per posar alguns exemples, d'Esplugues de Llobregat o Sant Just Desvern, integrats dins del Barcelonès però que, de fet, pertanyen a la comarca geogràfica del Baix Llobregat.¹

Ja dins del vessant de la geologia, l'indret on ha tingut lloc la intervenció que ens ocupa, està situat dins la zona formada per terrenys quaternaris que hom coneix com a Pla de Barcelona. Està obert a la mar i limitat, a l'oest, per la Serralada litoral i, a migjorn, per la falla que segueix, ran de mar, des de Garraf i el turó de Montjuïc, seguint pels turonets, ara integrats dins de la trama urbana, dels Ollers, del Tàber, de les Falzies, de la Bóta, etc., fins al turó de Montgat, més enllà del Besòs. El Pla presenta una zona de ruptura amb la presència d'un salt o esglaó d'uns vint metres, clarament visible en la morfologia urbana (les baixades de Jonqueres, de la Via Laietana o del carrer de les Moles, per citar alguns exemples). De l'esglaó cap a mar, a diferència del que trobem a la zona superior, no hi ha sòcol de llicorella ni de granit, sinó un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïns i del corrent litoral.

El sector comprés entre el citat esglaó i la mar és conegut com a *pla de baix* on, històricament, tenim notícies de la presència de maresmes i estanyols. L'aportació constant de sediments procedents dels rius Besòs i Llobregat, així com l'acció antròpica, va fer que aquests estanyols i zones de maresmes anessin desapareixent en època relativament recent.

---

¹ Autors diversos (1982), pàg. 12.

3. CONTEXT HISTÒRIC I ARQUEOLÒGIC

3.1. Notícies històriques

L'indret on s'ha dut a terme la intervenció formava part del *suburbium* de la colònia romana de Barcino, molt a prop d'un encreuament de camins que, ja en època medieval, va donar lloc al Portal de la Boqueria pertanyent al segon recinte de Barcelona. Cal destacar, en aquest sentit, que el carrer de l'Hospital tindria un origen que, com a mínim, el situen en època romana.²

Durant el període que comprèn des del Baix Imperi romà fins a finals del segle X, període, d'altra banda, molt mal conegut arran de l'escassetat documental que el caracteritza, la ciutat de Barcelona va viure reclosa dins les fortificacions heretades de l'època romana, amb una població relativament estable. A partir d'aproximadament els segles IX i X es produeix una forta expansió agrària que activarà els intercanvis comercials.³ Contemporàniament es detecta un significatiu augment demogràfic. Tot i això, aquest canvi es farà molt més palès a la segona meitat del segle XI.⁴ A partir d'aquest moment, comencen a aparèixer alguns edificis religiosos a l'exterior del primigeni recinte romà. Serà, justament, al voltant d'aquests primers edificis religiosos on naixeran les primeres vilanoves extramurs d'aquest moment, així com al voltant de les portes de l'antiga muralla romana. És el cas, per exemple, de la Vilanova del Mercadal, nascuda al voltant de la porta que se situava al final de l'actual carrer de la Llibreteria.

Ja durant el segle XI, s'aniran formant nous nuclis al voltant de l'església del Pi, la de Sant Cugat i la de Sant Pere mentre que, alhora, les vies principals d'entrada i sortida de la ciutat van anar esdevenint, de forma incipient, la base dels futurs carrers de la zona.⁵

Aquest procés de formació de nous nuclis extramurs de l'antic cinyell romà té continuïtat durant el segle XII, quan documentem l'aparició de *vilanoves* al voltant del monestir de Santa Anna, del Palau de Valldaura i la que es va situar entre l'hospital de Santa Eulàlia i l'alberg de peregrins de Sant Nicolau, a la zona de la platja, coneguda com a Vilanova dels Còdols.⁶

El creixement econòmic i demogràfic que experimentà la ciutat comtal quedà plasmat a l'espai físic de la ciutat mitjançant la construcció d'unes noves muralles per tal de substituir el recinte romà, ja molt obsolet.

Pel que fa a la cronologia de construcció de les noves muralles, fins a època relativament recent s'ha mantingut el model proposat per Francesc Carreras Candi, qui diferenciava tres recintes: La muralla romana, les muralles "dites de Jaume I", i les muralles "dites de Pere III". No obstant, durant els últims anys s'està duent a terme una revisió d'aquesta interpretació que l'ha posada en dubte. En aquest sentit, s'ha tornat a posar de rellevància la importància d'un document de l'any 1255 on s'esmenten

---

² Santanach, L., pàg. 7.

³ Garcia, A., Guàrdia, M. (1986), pàg. 11.

⁴ *Ibidem*

⁵ *Ibidem*, pàg. 12.

⁶ *Ibidem*, pàg. 13.

diversos portals de la ciutat per tal d'indicar la zona on es prohibeix exercir el seu ofici a batedors i tintorers de fustans⁷. Aquest document posa de manifest que aquests portals no impliquen, necessàriament, l'existència d'un recinte murat que els connecti. El fet que alguns d'aquests portals del document de 1255 no siguin coincidents amb els que es documenten només cinc anys després, el 1260, fa pensar en un recinte adaptat a les transformacions que s'esdevenien ràpidament a la ciutat. Serà, però, a partir de 1285, sota el regnat de Pere III, quan s'inicia un programa constructiu molt ambiciós, en el marc de la defensa contra la ofensiva francesa d'aquells moments.⁸ Tot apunta a què es va bastir una muralla de terra amb torres de fusta, si més no així ho descriu la crònica de Bernat Desclot.⁹ Aquesta obra provisional es va anar substituint progressivament per una muralla de pedra, llavors ja sota la direcció del Consell de Cent¹⁰. Així, sabem que l'11 de maig de 1295 es finalitzava el Portal Nou, tot i que, a partir d'aquell moment, sembla que es produí una aturada en les obres de construcció de la muralla. Va ser durant la segona meitat del segle XIV quan es reprengueren els treballs de la muralla a la zona del monestir de Santa Clara i, alhora, a la part oriental, on s'iniciava un nou tram que tenia com a finalitat tancar el Raval¹¹, tram que no es va finalitzar fins al segle XV, mentre que el front marítim no es veié acabat fins al segle XVI¹². La zona on s'ha dut a terme la intervenció, se situava a l'interior del segon recinte enmurallat, entre els portals de Portaferrixa i Boqueria.

Un cop acabat el tercer recinte la muralla de la Rambla es va mantenir com una segona línia de defensa.

Va ésser a partir del segon terç del segle XVI quan La Rambla va començar a experimentar canvis importants, quan en el seu tram superior es varen instal·lar tres centres d'ensenyament: l'Estudi General, el col·legi de Betlem i el col·legi de Cordelles, que a partir d'aquest moment donarien nom a aquest tram de la Rambla com a Rambla dels Estudis¹³.

És, però, a partir de l'any 1700 és quan, veritablement, s'intenta configurar la Rambla com un veritable passeig. Aquest any s'iniciaren les obres per tal de plantar una "arboleda" o "alameda" (àlbers) que havien de ser regats mitjançant una conducció que duia aigua des del Rec Comtal (a l'alçada del Clot) aprofitant diversos trams de l'antic aqüeducte romà que venia del Besòs, trams que varen despertar l'admiració dels mestres d'obres de l'època per la qualitat de l'obra. Ara bé, aquestes conduccions només varen arribar fins a l'alçada de la Portaferrixa entrant, com és lògic, per la part alta de la Rambla.

L'any 1772 es varen iniciar les obres de remodelació del passeig, quedant-ne al marge el tram conegut com a Rambla dels Estudis. Aquestes obres varen comportar la desaparició d'una part important de la muralla vella de la Rambla.

---

⁷ Vegeu l'exhaustiu estudi que en fa Albert Cubeles (1993).

⁸ Cubeles, A. (2003), pàg. 42.

⁹ *Ibidem*

¹⁰ Cubeles, A., Puig, F. (2004), pàg. 57.

¹¹ Garcia, A. Guàrdia, M. (1986), pàg. 22.

¹² *Ibidem*

¹³ *Ibidem*, pàg. 21.

3.2. Antecedents arqueològics

En una intervenció al subsòl del solar situat a la Rambla, 108 / carrer d'en Roca, 23 dirigida l'any 2003 per l'arqueòleg Marc Bosch, es van localitzar diverses estructures de caire domèstic dels segles XVII i XVIII i de caràcter comercial a partir de finals del segle XVIII. També es va poder constatar que els paraments de la part baixa de les parets mitgeres corresponen a l'edifici dels segles XVII-XVIII.

Ateses les característiques de la intervenció que ens ocupa, així com els minsos resultats obtinguts, esmentarem únicament aquelles intervencions més properes en l'espai i en el temps. Així, entre juny i octubre de l'any 2005, es va dur a terme una intervenció arqueològica en el marc de les obres d'accessibilitat de l'estació de metro de Liceu, a uns 200 m de la finca on hem dut a terme l'actuació que ens ocupa. Aquesta intervenció va ésser dirigida per l'arqueòloga Esther Medina¹⁴ i va permetre obtenir una nova visió de la Rambla al llarg del temps, ocupada parcialment fins a la construcció de la muralla medieval per estructures relacionades amb l'explotació agrícola. La muralla medieval, segons sembla, tindria un vall més petit del que s'havia pensat fins ara. Per sota de les estructures d'època medieval, es van poder documentar alguns estrats i retalls d'època romana.

En el marc de les mateixes obres d'accessibilitat de l'estació de metro de Liceu també es va actuar a l'altra banda de la Rambla sota la direcció de les arqueòlogues Laia Santanach i Vanesa Triay¹⁵, entre els mesos de gener i novembre de 2006, documentant-se només el farciment interior de la torre oriental del portal de la Boqueria, ja que el parament extern havia estat desmuntat als anys 20 per tal de construir el metro, així com estrats amb material romà i d'altres amb alguns fragments ceràmics de l'edat del bronze.

4. MOTIVACIÓ I OBJECTIUS

En el marc de la rehabilitació integral de la finca situada a La Rambla, número 106, s'havia de rebaixar la part del soterrani que dóna al carrer d'En Roca, atès que aquesta zona tenia un nivell de circulació més elevat que la part del soterrani que se situa a tocar de La Rambla, part que queda delimitada per les restes de la muralla medieval que avui actua com a fonamentació de la façana de la finca. Es tracta d'una zona d'alt valor històric i arqueològic de la ciutat de Barcelona i, a banda d'això, cal recordar que l'edifici de la Rambla, 106 / carrer d'en Roca, 21 està inclòs al *Pla Especial de protecció del Patrimoni Arquitectònic i Catàleg del Districte* (núm. element 174/70). Planejament: PGM: 12b Casc antic, conservació del centre històric i, així mateix, també està inclòs al *Catàleg del Patrimoni Arquitectònic Històrico-Artístic de la Ciutat de Barcelona* del 1979, dins el conjunt de la Rambla, categoria C, cap. VI, fitxa 632.

---

¹⁴ Pujades, J. (2006), pàg. 168.

¹⁵ Pujades, J. (2007), pàg. 211.

5. FONAMENTS DE DRET

La intervenció és de caràcter preventiu, atenent la Llei 9/1993 30 de setembre del Patrimoni Cultural Català (DOGC 1807 de l'11 d'octubre de 1993) i el Decret 78/2002 de 5 de març del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC 3594 de 13 de març de 2002).

6. TREBALLS REALITZATS

Han consistit en el seguiment arqueològic de les feines dutes a terme a la zona NE del soterrani, situada a tocar del carrer d'En Roca. En aquest sector, es va efectuar un rebaix del nivell de circulació per tal d'igualar-lo amb el que hi ha al sector SO del mateix soterrani, al costat que se situa a tocar de La Rambla. El rebaix es va efectuar de forma manual assolint una profunditat que se situava al voltant d'1 m.

El rebaix no es va efectuar alhora a tota la superfície afectada per l'obra sinó que es va anar realitzant de forma gradual mitjançant diverses cales que vam numerar del número 1 al 4.

7. METODOLOGIA

Registre estratigràfic

La metodologia utilitzada per aquesta intervenció es basa en el mètode de registre Harris / Carandini, a partir del qual, totes les dades són recollides en un model de fitxa d'unitat estratigràfica (UE) on s'hi indica la descripció de cada unitat estratigràfica i la seva relació física respecte de les adjacents. La base de dades s'ha realitzat amb el programa Acces.

Topografia i planimetria

Les restes s'han vinculat geogràficament amb les coordenades UTM, per tal de documentar-les i facilitar la gestió de la informació. La topografia i la planimetria han estat tractats informàticament amb AutoCAD 2008.

Documentació fotogràfica

Per tal de deixar una constància visual dels treballs realitzats, així com de les restes aparegudes, s'ha realitzat un registre fotogràfic exhaustiu, utilitzant-se el format digital.

8. RESULTATS DE LA INTERVENCIÓ

La part del soterrani que s'havia de rebaixar, se situava a una cota de 7,81 m s.n.m. Per tal d'igualar-lo amb la resta del soterrani, era necessari rebaixar al voltant d'un metre de potència, arribant als 6,80 m s.n.m.

El sector NE del soterrani estava ocupat pels paviments (**UE 100**) pertanyents a les diverses estances que s'hi ubicaven abans d'enderrocar les divisions verticals que les delimitaven. Per sota d'aquests paviments amb les seves preparacions corresponents, hem pogut constatar la presència de diversos estrats: el primer d'ells (**UE 101**) estava format per terra de matriu molt sorrenca. Aquest estrat havia estat aportat i possiblement el podem relacionar amb la construcció de la part inferior dels murs mitgers de la finca, atès que s'adossava a la fonamentació del mur mitger SE (**UE 104**).

Al passadís que actualment encara connecta els dos sectors del soterrani que es trobaven a diferent nivell, l'estrat UE 101 arribava fins a la cota màxima de la cala que es va dur a terme en aquesta zona.

Per sota l'estrat UE 101 vam documentar un estrat d'argila (**UE 102**) que havia estat retallat per la rasa de fonamentació (**UE 103**) de la banqueteta (**UE 105**) sobre la que es recolzava el mur mitger de la finca actual (**UE 104**). Sobre aquest estrat també s'assentaven les restes de totes les divisions verticals d'aquest sector del soterrani.

Al costat NO d'aquesta part del soterrani vam poder constatar com l'estrat UE 102 cobria un estrat de graves (**UE 106**) d'uns 11 cm de potència. Així mateix, aquest últim estrat se situava per sobre d'un estrat novament argilós (**UE 107**) que tenia una potència d'uns 17 cm i cobria un altre estrat de graves de només 1 o 2 cm de potència (**UE 108**). Aquests estrats no van proporcionar material arqueològic.

Per últim, sota l'estrat de graves UE 109, vam poder documentar un estrat novament argilós (**UE 109**) que tampoc va aportar cap material arqueològic, tot i que s'hi podien observar alguns carbons. Aquest estrat continuava més enllà de la cota màxima assolida pels treballs efectuats en aquest sector del soterrani.

El costat sud de la zona afectada pel rebaix estava ocupat per un pou mort quadrat de 2,5 m de costat (**UE 110**) que va funcionar amb posterioritat a l'última remodelació important de la finca, remodelació que molt possiblement va tenir lloc l'any 1903, atès que aquesta és la data que figura a la façana de la finca.

En el rebaix efectuat a la zona central d'aquest sector del soterrani vam poder delimitar un retall (**UE 111**) de forma irregular. El farciment d'aquest retall (**UE 112**) va aportar alguns fragments ceràmics entre els que podem destacar tres fragments de pisa i un fragment recobert amb vernís verd gòtic que situen cronològicament l'estrat entre els segles XIV i XVI. No vam poder atribuir cap funcionalitat concreta a aquesta unitat estratigràfica negativa que havia retallat els estrats UE 101 i UE 102. En total, la superfície de l'àrea rebaixada ha estat d'uns 12,7 m², com sigui que una part important d'aquest sector va aparèixer ocupada per la fossa sèptica que hem esmentat al paràgraf anterior, fossa que ocupava uns 6,15 m² i que es trobava amortitzada amb runa. Atès que la profunditat de la fossa era superior a la cota necessària no es va haver de rebaixar aquesta zona.

El costat NO d'aquesta banda del soterrani estava ocupat per una mena de plataforma de maons i pedra que actuava a manera de passera o paviment d'un passadís que havia comunicat un accés obert al carrer d'En Roca amb l'interior de la finca. El desmuntatge parcial d'aquesta plataforma va permetre constatar que hi passaven diversos desguassos de la finca i que la resta era ocupada per runa. Pel costat NO la plataforma s'adossava a la paret mitgera que separa aquesta finca amb la que ocupa el número 108 de La Rambla, paret que a aquesta cota era inexistente a causa d'una esllavissada que es va produir durant la rehabilitació de la finca veïna. Aquesta esllavissada va provocar que el mur mitger de càrrega que separa ambdues finques quedés "volat" en un tram de diversos metres, amb el conseqüent perill per a

l'estabilitat d'aquesta part de l'edifici i, evidentment, per al personal que hi treballava. Aquest fet, lligat amb la constatació de la presència d'una important capa de runa va provocar que no poguéssim efectuar el control d'aquest petit sector d'uns 4,4 m².

A la taula següent fem constar les cotes dels estrats documentats durant la intervenció:

UE	COTA SUPERIOR MÀXIMA (m s.n.m.)	COTA SUPERIOR MÍNIMA (m s.n.m.)	COTA INFERIOR MÀXIMA (m s.n.m.)	COTA INFERIOR MÍNIMA (m s.n.m.)
101	7,64	7,60	7,13	7,01
102	7,13	7,01	6,82	6,81
106	7,03	6,96	6,88	6,85
107	6,88	6,85	6,74	6,71
108	6,74	6,71	6,72	6,69
109	6,72	6,69	-	-

9. LLISTAT D'UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

UE 100 – Paviments actuals i la seva preparació de la zona del soterrani afectada pel rebaix. Cobreixen l'estrat UE 101.

UE 101 – Estrat aportat, possiblement en relació a la construcció dels fonaments de les parets mitgeres que actualment té la finca. Color marró de matriu molt sorrenca. Aquest estrat era cobert pels paviments d'aquest sector del soterrani (UE 101) i cobreix l'estrat UE 102.

UE 102 – Estrat molt d'argila sobre el que s'assentaven molts dels murs que dividien internament aquest sector. Estava cobert per l'estrat UE 101, retallat per la UE negativa 103 i cobria l'estrat de graves UE 107. Tenia uns 52 cm de potència.

UE 103 – Rasa de construcció de la banqueta de fonamentació UE 105. Retalla l'estrat UE 102. Està farcit per la banqueta de fonamentació UE 105.

UE 104 – Mur SE de la zona intervinguda que actua com a paret mitgera entre la finca de La Rambla número 106 i la número 104. Està construït amb pedres irregulars i fragments de maó lligats amb morter de calç. Cobreix la banqueta UE 105 i se li adossa l'estrat UE 101.

UE 105 – Banqueta de fonamentació del mur UE 104. Està realitzada amb la mateixa tècnica constructiva que hem descrit a la unitat anterior, però s'eixampla, pel costat que hem pogut observar, uns 12 cm des de la vertical del mur UE 104. Farceix la rasa UE 103. La part superior d'aquesta banqueta se situa a 7,01 m s.n.m.

que hem pogut observar, uns 12 cm des de la vertical del mur UE 104. Farceix la rasa UE 103. La part superior d'aquesta banqueteta se situa a 7,01 m s.n.m.

UE 106 – Estrat de graves d'entre 10 i 15 cm de potència. Cobert per l'estrat UE 102. Cobreix l'estrat UE 107.

UE 107 – Estrat d'argila que se situa per sota l'estrat de graves UE 106. Aquest estrat estava cobert per l'estrat UE 106 i cobria l'estrat UE 108.

UE 108 – Estrat de graves de només 1 o 2 cm de potència. Estava cobert per l'estrat UE 107 i cobria l'estrat UE 109.

UE 109 – Estrat d'argila amb un color entre marró i beix. Va arribar fins a la cota màxima assolida pels treballs d'adequació del soterrani. Estava cobert per les graves UE 108.

UE 110 – Pou mort o fossa sèptica quadrada, de 2,5 m de costat i una profunditat superior a 1 m. Ocupava una part important de la zona del soterrani que s'havia de rebaixar. Atès que superava la profunditat que s'havia d'assolir només es va desmuntar parcialment fins a la cota necessària. En el moment en que es va documentar estava ple de runa. Una canalització provinent del pati de llums de la finca actual hi desguassava, cosa que posa aquesta fossa en relació amb l'última remodelació important de la finca que, atenent a la data que hi figura a la façana, sembla que es va produir pels volts de 1903.

UE 111 – Retall d'uns 1,7 x 0,6 m conservats, de forma irregular, que vam documentar al costat NE del sector on es va desenvolupar la intervenció. Retallava els estrats UE 101 i UE 102. Estava farcit per l'estrat UE 112. La seva part inferior se situava a 6,67 m s.n.m. i la seva part superior conservada se situava en els 7,61 m s.n.m.

UE 112 – Estrat de matriu sorrenca i color marró fosc amb algunes pedres petites. Va proporcionar material ceràmic que podem situar cronològicament entre els segles XIV i XVI. Farcia el retall UE 111. La seva funcionalitat ens és desconeguda.

UE 113 – Fonamentacions dels envans que dividien aquest sector del soterrani.

10. CONCLUSIONS

El control arqueològic efectuat al soterrani de la finca situada a La Rambla número 106 de Barcelona ha permès documentar diversos estrats que, atenent a la seva composició i a la seva alternança entre argiles i graves, interpretem que, molt possiblement, són producte d'una aportació d'origen al·luvial. Creiem que, malgrat que intervencions dutes a terme recentment havien qüestionat el paper de la Rambla com a riera natural al llarg del temps¹⁶, això no és incompatible amb els estrats documentats durant la intervenció que ens ocupa. En aquest sentit, és possible que una possible riera natural que discorregués totalment o parcial per l'actual Rambla, pogués haver vist modificat el seu recorregut al llarg del temps, ja sigui per causes antròpiques o naturals.

---

¹⁶ Vegeu un resum de les intervencions dirigides per Medina, d'una banda, i per Santanach i Triay de l'altra a l'apartat 3.2.

A banda dels estrats esmentats, només podem destacar la documentació d'un retall, el farciment del qual va aportar material ceràmic que podem situar cronològicament entre els segles XIV i XVI.

11. BIBLIOGRAFIA

AUTORS DIVERSOS (1982), Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Volum 8, el Barcelonès i el Baix Llobregat. Barcelona.

ARRANZ, M. (2003), La Rambla de Barcelona. Estudi d'història urbana. Barcelona

CUBELES, A. (1993), "La problemàtica a l'entorn de la incidència del decret del batlle reial de Barcelona sobre els oficis de batedors i tintorers de fustanys de l'any 1255 en la historiació de les muralles de Barcelona del segle XIII", a: *III Congrés d'història de Barcelona. La Ciutat i el seu territori, dos mil anys d'història*. Barcelona, 20, 21 i 22 d'octubre de 1993. Barcelona.

CUBELES, A. (2003), "Poder públic i llançament urbanístic en el segle XIV", a: *El procés urbà i la identitat gòtica de Barcelona. Quaderns d'Història*, núm. 8. Barcelona.

CUBELES, A., PUIG, F. (2004), "Les fortificacions de Barcelona", a: *Abajo las murallas!!!. 150 Anys de l'enderroc de les muralles de Barcelona*. Barcelona.

GARCIA, A., GUÀRDIA, M. (1986), Espai i Societat a la Barcelona preindustrial. Barcelona.

PUIG, F., (2007), Projecte d'intervenció arqueològica a la Rambla, 106 / Carrer d'En Roca, 21 – Districte de Ciutat Vella. Barcelona.

PUJADES, J., (2006), "Balanç anual de l'activitat arqueològica a la ciutat", a: *QUARHIS*, 2. p. 153- 171. Barcelona

PUJADES, J., (2007), "Balanç anual de l'activitat arqueològica a la ciutat", a: *QUARHIS*, 3. p. 183 – 213. Barcelona.

SANTANACH, L. TRIAY, V., Memòria conjunta de les intervencions arqueològiques preventives efectuades a l'estació del Liceu (costat del Besòs) de la línia 3 dels F.M.B. (Rambla – Pla de la Boqueria). Barcelona (El Barcelonès). Codis MHCB: 002/06 i 027/06. (En curs de realització).

ANNEX 1. DOCUMENTACIÓ ADMINISTRATIVA

Expedient 437 K121 NB sobre l'autorització per a 2007 de la intervenció preventiva a: Rambla 106, carrer d'en Roca, 21 (Barcelona, Barcelonès), segons el procediment establert en l'article 14 i següents del Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

Fets

1. El dia 27 d'agost de 2007, el senyor Antoni Nicolau i Martí, director del MHCB i el senyor Juan Peña Fernández, administrador de PEÑA FERNANDEZ JUAN y CIA CB, varen presentar una petició per realitzar una intervenció arqueològica a: Rambla 106, carrer d'en Roca, 21 (Barcelona, Barcelonès).
2. El dia 29 d'agost de 2007 l'Àrea de Coneixement i Recerca va emetre informe favorable a l'esmentada sol·licitud.

Motivació

Projecte de rehabilitació del soterrani d'un edifici en una zona protegida pel planejament municipal.

Fonaments de dret

1. Article 47 i següents de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català (DOGC núm. 1807).
2. Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC núm. 3594).

Resolució

Per tot això, resolc:

- 1: **Autoritzar** la realització d'intervenció arqueològica preventiva d'acord amb les següents dades i condicions:

Lloc de la intervenció: Rambla 106, carrer d'en Roca, 21 (Barcelona, Barcelonès).

Persona o institució autoritzada: PEÑA FERNANDEZ JUAN y CIA CB.

Direcció de la intervenció arqueològica: Miquel Gea Puig (ACTIUM SL).

Activitat autoritzada: Excavació arqueològica.

Termini de realització de la intervenció: 17 al 28 de setembre de 2007.

Lloc de dipòsit provisional de les restes: MHCB.

2: Notificar aquesta resolució, tal i com disposa l'article 5.2 del Decret 78/2002, simultàniament a l'ajuntament del municipi afectat i a la persona interessada, amb l'advertiment que:

- Els particulars poden interposar recurs d'alçada contra aquesta resolució davant l'òrgan que l'ha dictat o davant del conseller de Cultura, en el termini d'un mes a comptar des de l'endemà de la recepció de la notificació, d'acord amb l'article 107 en relació amb els articles 114 i 115 de la Llei de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, sens perjudici que es pugui interposar altre recurs que sigui considerat convenient.
- Les administracions públiques podran interposar, d'acord amb el que determina l'article 44 de la Llei 29/1998, de 13 de juliol, de la Jurisdicció Contenciosa Administrativa, recurs contenciós administratiu davant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, en el termini de dos mesos a comptar des de la notificació. Potestativament, dins el mateix termini, també podran efectuar el requeriment previ que determina el precepte legal abans esmentat.

Barcelona, 30 d'agost de 2007

Josep M. Carreté Nadal
Director general del Patrimoni Cultural

Resolució signada pel Director General del Patrimoni Cultural. Aquest document només és vàlid a efectes de comunicació

ANNEX 2. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

FOTO 1. Façana de la Rambla de l'edifici on s'ha dut a terme la intervenció

FOTO 2. Detall de la cala 1. Podem observar el mur mitger UE 104 i la seva banqueteta de fonamentació UE 105. A la part inferior de la cala 1 podem observar l'estrat d'argila UE 102

FOTO 3. Cala 2 un cop excavada amb l'estrat UE 101

FOTO 4. Fossa sèptica UE 110 amortitzada amb runa en el moment de la seva localització

FOTO 5. Estratigrafia al tall NE de la cala 3

FOTO 6. Tall N de la cala 4 un cop excavada. Podem observar, a la part inferior del tall, l'estrat d'argila UE 102. A la cota màxima assolida, en el fons i a primer terme, apareix l'estrat de graves UE 106

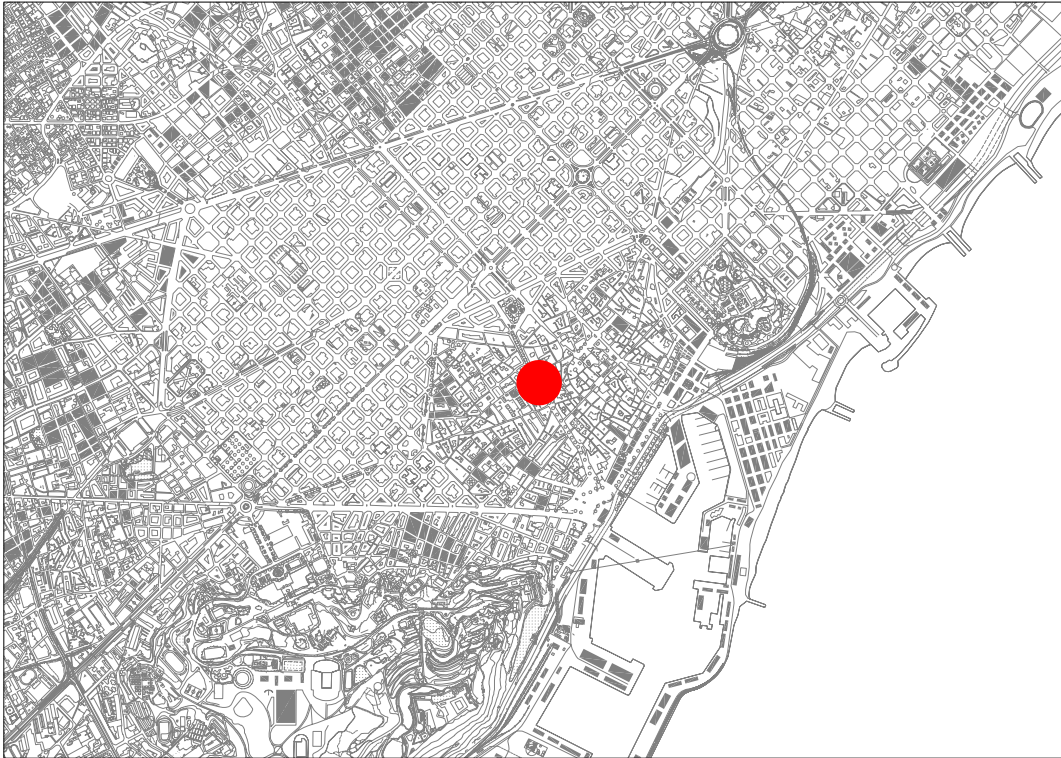

FOTO 7. Retall UE 111 un cop excavat el seu farciment UE 112

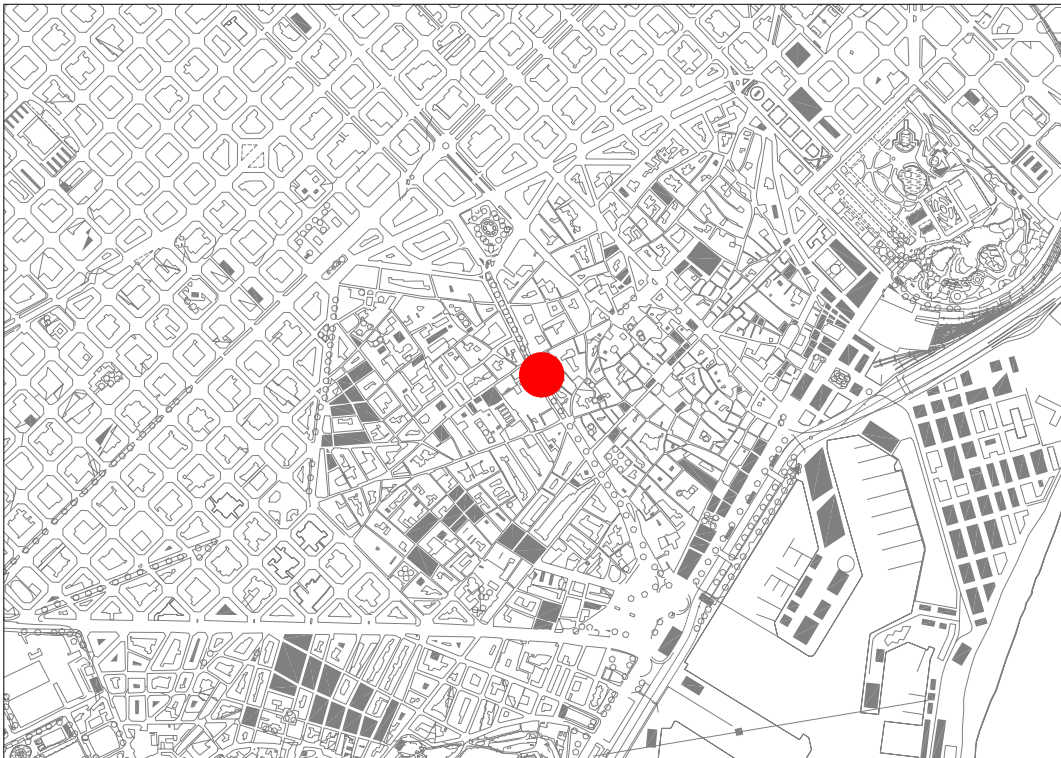

FOTO 8. Vista general un cop finalitzats els treballs de remoció de terres

ANNEX 3. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

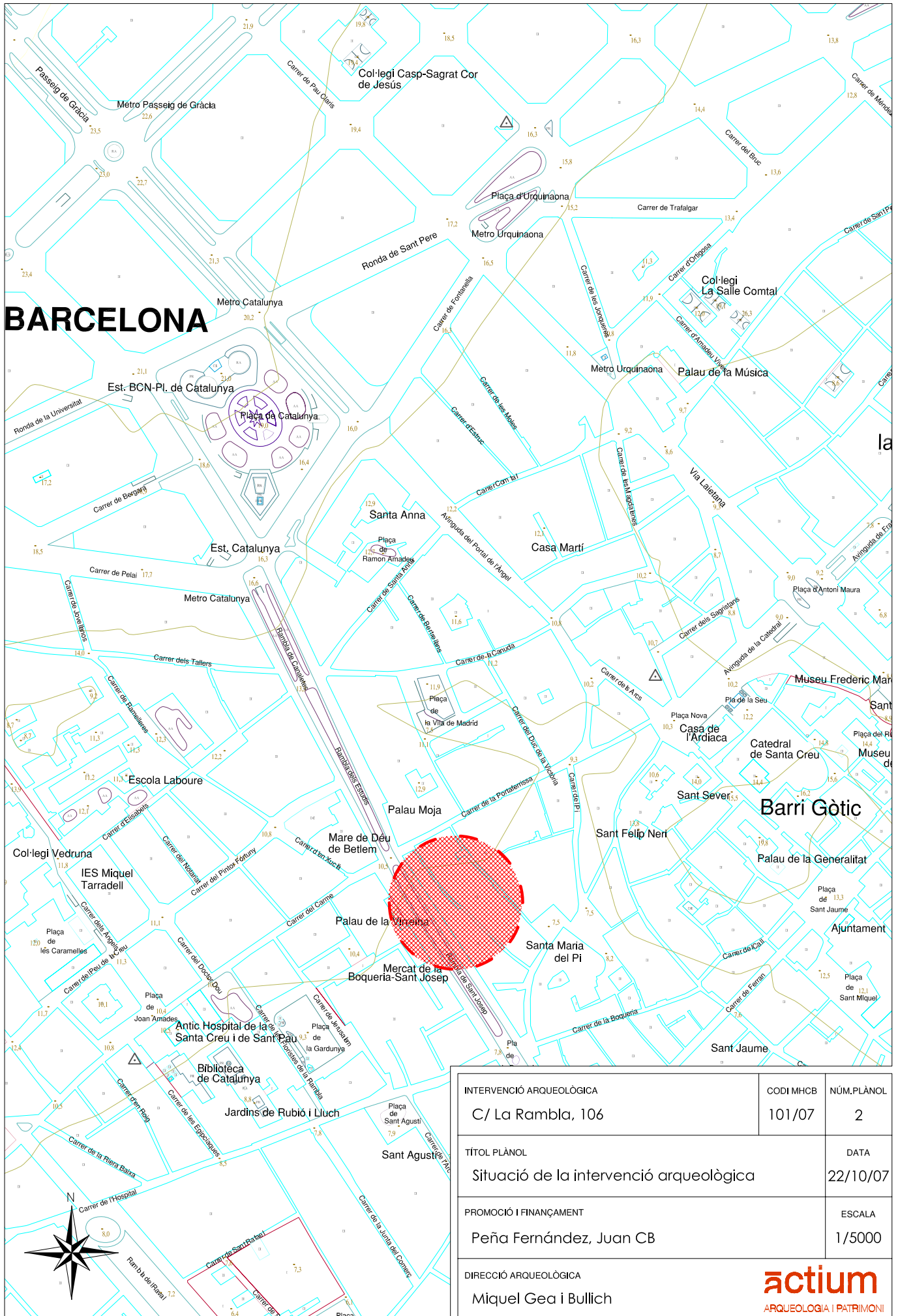

Topogràfic Escala 1:50.000

Topogràfic Escala 1:25.000

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA		TÍTOL PLÀNOL		CODI M.H.C.B.	NÚM.PLÀNOL
La Rambla, 106 - Barcelona - El Barcelonès		Situació de la intervenció arqueològica		101/07	1
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT	AUTOR	ESCALA	DATA		
Peña Fernández, Juan CB	Miquel Gea i Bullich	1/50.000 1/25.000	22/10/07		

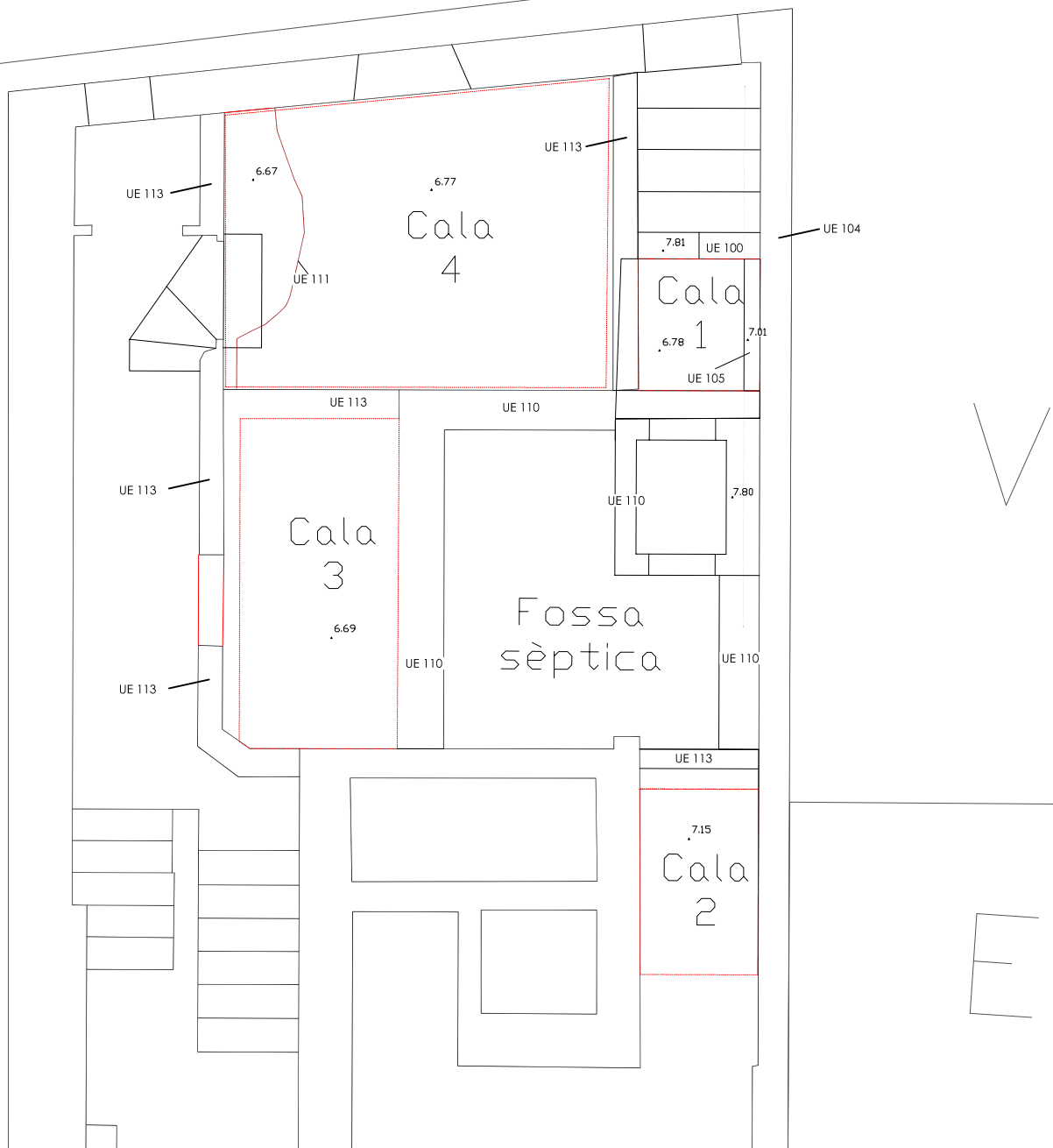

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA	CODI MHCB	NÚM.PLÀNOL
C/ La Rambla, 106	101/07	2
TÍTOL PLÀNOL	DATA	
Situació de la intervenció arqueològica	22/10/07	
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT	ESCALA	
Peña Fernández, Juan CB	1/5000	
DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA		
Miquel Gea i Bullich		

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA	CODIM,H.C.B.	NÚM.PLÀNOL
La Rambla, 106	101/07	3
TÍTOL PLÀNOL	DATA	
Planta de la finca on s'ha dut a terme la intervenció	03/12/07	
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT	ESCALA	
Peña Fernández, Juan CB	1/100	
DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA	 ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	
Miquel Gea i Bullich		

C/ D'en Roca

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA

La Rambla, 106

CODIM.H.C.B.

101/07

NÚM.PLÀNOL

4

TÍTOL PLÀNOL

Cales efectuades i estructures documentades

DATA

03/12/07

PROMOCIÓ I FINANÇAMENT

Peña Fernández, Juan CB

ESCALA

1/50

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Miquel Gea i Bullich

actium
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

ANNEX 4. INVENTARI DE MATERIALS ARQUEOLÒGICS

INVENTARI DE MATERIALS:

Intervenció arqueològica a La Rambla, 106 · Barcelona

CODI M.H.C.B. 101-07

UE	Nº INV.	PRODUC- CIÓ	FORMA TIPO- LOGIA	INF.	VO	BA	NA	ALTR	TÈCNICA	ACAB. INT.	ACAB .EXT.	NÚM. MIN.	NÚM. TIPOL.	CRONOLOGIA	OBSERVACIONS
122	01	14102	PAT	2	1				TO	VE		1	1	XV-XVI	
122	02	14003	FIN	1					TO	VE		1	1	XIV-XVI	Vernís verd sense engalba sota coberta (verd gòtic). Forma indeterminada, si bé probablement oberta.
122	03	14003	FIN	1					TO	VE		1	1	Medieval-Moderna	Vernís de color melat. Forma indeterminada, si bé probablement oberta.
122	04	14003	FTA	1					TO	VE		1	1	Medieval-Moderna	Probable bací. Vernís de color marró melat.
122	05	14003	FOB		1				TO	VE		1	1	Medieval-Moderna	Probable gibrella. Vernís de color melat groguenc.
122	06	14003	FIN	1					TO	VI		1	1	Medieval-Moderna	Vernís de color marró. Regalims de vernís a l'exterior.
122	07-08	14003	OLL	3	1	1			TO	VE		1	2	Medieval-Moderna	Probable olla de coll alt. Vernís de color marró. Exterior fumat amb regalims de vernís.
122	09	14002	FTA	3					TO			2	1	Medieval-Moderna	
122	10	14002	FIN	1					TO			1	1	Medieval-Moderna	
122	11	14005	FTA	1					TO			1	1	Medieval-Moderna	